

UCHWAŁA

9 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

Protokolant Arkadiusz Połaniecki

na posiedzeniu jawnym 9 lutego 2026 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku U. J.

z udziałem P. S.

o przymusowe odebranie małoletniej Z. S.,

na skutek przedstawienia przez Sąd Okręgowy w Szczecinie

postanowieniem z 1 października 2025 r., X RCz 417/24,

zagadnienia prawnego:

- czy dopuszczalne jest wykonanie w trybie art. 598⁶-598¹² k.p.c., z pominięciem postępowania uregulowanego w art. 598¹-598⁵ k.p.c., postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, w którym sąd ustalił miejsce pobytu dziecka?
- w przypadku odpowiedzi twierdzącej - czy do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia miejsca pobytu dziecka wymagane jest jednoznaczne wskazanie terminu wydania dziecka (np. wskazanie daty, do której ma nastąpić wydanie dziecka; wskazanie okresu w jakim dziecko ma być wydane), czy wystarczające jest stwierdzenie wykonalności takiego orzeczenia?

podjął uchwałę:

Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, w którym sąd ustalił miejsce pobytu dziecka, w trybie art. 598⁶ - 598¹² k.p.c., z pominięciem etapu postępowania uregulowanego w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c. może nastąpić, gdy w postanowieniu tym sąd nakazał zobowiązanemu wydanie dziecka uprawnionemu i

określił termin wykonania tego obowiązku (art. 598¹³ k.p.c. w zw. z art. 569 § 2 k.p.c.).

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Władysław Pawlak

[PG]

UZASADNIENIE

W zainicjowanej wnioskiem z 10 maja 2024 r. przed Sądem Rejonowym w Stargardzie sprawie III Nsm 475/24 P. S. domagał się zmiany zawartej przed tym Sądem ugody z 27 stycznia 2021 r., III Nsm 1072/20, w przedmiocie ustalenia miejsca pobytu małoletnich dzieci S. S. i Z. S. i ustalenie ich miejsca pobytu przy ojcu.

Zarządzeniem wydanym w sprawie III Nsm 475/24 Sąd Rejonowy w Stargardzie wszczął z urzędu postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej małoletnich dzieci i połączył ją ze sprawą z wniosku P. S. przy uczestnictwie U. J. o zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie miejsca zamieszkania małoletnich dzieci ustalonego w ugodzie zawartej w sprawie III Nsm 1072/20, a następnie postanowieniem z 9 sierpnia 2024 r. - działając w trybie zabezpieczenia - ustalił m.in., że na czas trwania postępowania miejscem pobytu małoletniej Z.S. będzie każdorazowe miejsce pobytu matki U.J. (pkt I.), a ponadto na czas trwania postępowania powierzył jej sprawowanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią (pkt. II.).

Powołując się na powyższe postanowienie o zabezpieczeniu wnioskodawczyni U.J. złożyła do Sądu Rejonowego w Stargardzie wniosek o zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie małoletniej Z.S. z jej aktualnego miejsca pobytu od ojca P.S. oraz wydanie jej matce U.J. (sprawa III Nsm 703/24).

Postanowieniem z 20 sierpnia 2024 r., III Nsm 703/24, Sąd Rejonowy w Stargardzie powierzył kuratorowi sądowemu I Zespołowi Kuratorskiej Służby Sądowej ds. rodzinnych przy Sądzie Rejonowym Szczecin - Centrum w Szczecinie

wykonanie pkt I postanowienia Sądu Rejonowego w Stargardzie z 9 sierpnia 2024 r., III Nsm 475/24, poprzez odebranie małoletniej Z.S. od ojca – P. S. zam. w S. przy ul. [...], bądź od każdej osoby, u której się znajduje i przekazanie dziecka matce – U. J. oraz stwierdził, że postanowienie jest natychmiast wykonalne.

W piśmie z 23 sierpnia 2024 r. uczestnik P. S. (sprawa III Nsm 703/24) wniósł o uchylenie postanowienia z 20 sierpnia 2024 r., a ponadto w dniu 29 sierpnia 2024 r. zaskarżył to postanowienie zażaleniem, wnosząc też o jego uchylenie w trybie art. 395 § 2 k.p.c. Z kolei 30 sierpnia 2024 r. uczestnik złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia z 20 sierpnia 2024 r.

Postanowieniami z 30 sierpnia 2024 r. Sąd Rejonowy w Stargardzie odrzucił jako niedopuszczalne zażalenie uczestnika oraz odrzucił wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia z 20 sierpnia 2024 r. z uwagi na niezaskarżalność tego orzeczenia.

Ponadto postanowieniem z 30 sierpnia 2024 r. Sąd Rejonowy w Stargardzie oddalił wnioski uczestnika o uchylenie postanowienia z 20 sierpnia 2024 r., o zmianę tego postanowienia, a także odrzucił wniosek uczestnika o wstrzymanie wykonalności postanowienia z 20 sierpnia 2024 r.

Na powyższe postanowienie zażalenie złożył uczestnik domagając się jego uchylenia oraz uchylenia postanowienia z 20 sierpnia 2024 r., ewentualnie zmiany postanowienia z 30 sierpnia 2024 r. poprzez uchylenie postanowienia z 20 sierpnia 2024 r., ewentualnie zmiany zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o przymusowe odebranie małoletniej.

Przy rozpoznaniu zażalenia uczestnika Sąd odwoławczy powziął wątpliwości, które przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w sformułowanym w postanowieniu z 1 października 2025 r. zagadnieniu prawnym. W uzasadnieniu, powołując się na stosowne judykaty Sądu Najwyższego oraz poglądy wyrażone w piśmiennictwie wyjaśnił, że w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej wyróżnia się fazę rozpoznawczą (art. 598¹-598⁵ k.p.c.) oraz wykonawczą (art. 598⁶- 598¹²). Fazę rozpoznawczą kończy postanowienie wydane na podstawie art. 598⁵ k.p.c. (o odebraniu osoby

podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i określające termin, w którym zobowiązany jest oddać uprawionemu taką osobę) i służy od niego środek odwoławczy w postaci apelacji. Jeżeli zobowiązany nie zastosuje się do postanowienia, sąd na wniosek uprawnionego, zleca kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Zlecenie to następuje w formie postanowienia, na które nie przysługuje środek zaskarżenia. Z mocy art. 598¹³ k.p.c. przepisy regulujące fazę wykonawczą (z pominięciem fazy rozpoznawczej) znajdują odpowiednie zastosowanie do wykonania orzeczeń wydanych na podstawie art. 569 § 2 k.p.c., dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej. Ponadto zgodnie z art. 598¹⁴ k.p.c. przepisy normujące fazę wykonawczą mają zastosowanie także do wydania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, gdy obowiązek taki wynika z orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego.

Sąd drugiej instancji zwrócił też uwagę, iż stosownie do art. 598² § 3 k.p.c. dopuszczalne jest rozpoznanie sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, która nie toczy się na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., łącznie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej i w takim przypadku w orzeczeniu kończącym obok rozstrzygnięcia w przedmiocie władzy rodzicielskiej znajduje się również rozstrzygnięcie w przedmiocie przymusowego odebrania wydane na podstawie art. 598⁵ k.p.c., i takie orzeczenie będzie podlegało wykonaniu zgodnie z art. 598⁶ k.p.c. Sąd Okręgowy zauważył, że zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie prezentowane są stanowiska, że podstawą wszczęcia drugiej fazy postępowania o przymusowe odebranie dziecka obok postanowienia wydanego w trybie art. 598⁵ § 1 i 2 k.p.c. mogą być prawomocne wyroki o rozwód, o separację lub unieważnienie małżeństwa, wykonalne postanowienia sądu opiekuńczego z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi, postanowienia wydane na podstawie przepisów o zabezpieczeniu, ugody sądowe i ugody zatwierdzone przez sąd, co skutkuje pominięciem fazy rozpoznawczej. Jednak w ocenie Sądu drugiej instancji w przypadku uznania, że możliwe jest pominięcie fazy rozpoznawczej i wydanie postanowienia o nakazaniu

kuratorowi odebranie dziecka na podstawie np. postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia miejsca pobytu dziecka powstaje wątpliwość, w jakich przypadkach zachodzi konieczność przeprowadzenia pierwszej fazy postępowania, a w konsekwencji czy uregulowanie zawarte w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c. jest potrzebne. Ponadto i tak konieczne będzie rozstrzygnięcie w jakim terminie ma być wykonane postanowienie ustalające miejsce pobytu dziecka, gdyż zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie wskazuje się, że obligatoryjnym elementem postanowienia o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką wydanego na podstawie art. 598¹ - 598⁵ k.p.c. jest określenie terminu, w jakim zobowiązany ma oddać uprawnionemu osobę, której dotyczy postępowanie. Wydając natomiast orzeczenia w sprawach o rozwód, o separację, w sprawach opiekuńczych i o udzieleniu zabezpieczenia sądy nie określają terminu wydania dziecka. Wobec tego przy przyjęciu, że takie orzeczenia mogą być podstawą wydania postanowienia w trybie art. 598⁶ k.p.c. rodzi się pytanie, czy wystarczające jest stwierdzenie jego wykonalności, czy też konieczne jest wydanie odrębnego postanowienia, w którym zostanie określony termin.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W pierwszej kolejności należało wyjaśnić, czy zachodzi potrzeba udzielenia odpowiedzi na przedstawione przez Sąd odwoławczy zagadnienie prawne, a to w kontekście dopuszczalności zaskarżenia środkiem odwoławczym postanowienia wydanego w trybie art. 598⁶ k.p.c., gdyż co do zasady nie jest to orzeczenie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zdanie pierwsze k.p.c. W uchwale z dnia 9 lutego 2007 r., III CZP 156/06 (OSNC 2008, nr 1, poz. 2) Sąd Najwyższy, stosując analogię z art. 394 § 1 k.p.c. w zw. z art. 767⁴ § 1 k.p.c., opowiedział się za dopuszczalnością zażalenia na postanowienia o oddaleniu wniosku o zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

W niniejszej sprawie wniosek U.J. o zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie małoletniej Z.S. został uwzględniony postanowieniem z 20 sierpnia 2024 r., III Nsm 703/24, a zatem co do zasady nie jest to też orzeczenie kończące postępowanie w przedmiocie wykonania orzeczenia o odebranie osoby

podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, jak również nie ma przepisu szczególnego przewidującego zażalenie na postanowienie uwzględniające wnioski o zlecenie kuratorowi przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 518 zdanie drugie k.p.c.). Niemniej jednak w stanie faktycznym sprawy wystąpiła szczególna sytuacja procesowa, gdyż postanowienie Sądu Rejonowego w Stargardzie z 9 sierpnia 2020 r., III Nsm 475/24, które stanowiło podstawę wydania przez Sąd Rejonowy w Stargardzie w oparciu o art. 598⁶ k.p.c. postanowienia z dnia 20 sierpnia 2024 r., III Nsm 703/24, nie zawierało orzeczenia o odebraniu małoletniej Z.S. od uczestnika - ojca P.S. i wydania jej wnioskodawczyni matce U.J., a tym samym nie określiło też terminu, w jakim ma nastąpić wydanie małoletniej. W punkcie pierwszym postanowienia z 9 sierpnia 2024 r. Sąd Rejonowy ustalił, że miejscem pobytu małoletniej będzie każdorazowe miejsce pobytu matki. Natomiast w postanowieniu z 20 sierpnia 2024 r. Sąd Rejonowy zlecając kuratorowi sądowemu wykonanie punktu pierwszego postanowienia z 9 sierpnia 2024 r. orzekł również o odebraniu małoletniej od ojca i wydaniu jej matce. Wskutek rozszerzenia w postanowieniu z 20 sierpnia 2024 r. zakresu rozstrzygnięcia w stosunku do punktu pierwszego postanowienia z 9 sierpnia 2024 r. i orzeczenie - obok zlecenia kuratorowi sądowemu wykonania punktu pierwszego postanowienia z 9 sierpnia 2024 r. - po raz pierwszy o odebraniu małoletniej od ojca i wydania jej matce doszło w istocie do połączenia w ramach orzeczenia wydanego w oparciu o art. 598⁶ k.p.c. fazy rozpoznawczej (art. 598¹ - 598⁵ k.p.c.) i wykonawczej (art. 598⁶ - 598¹² k.p.c.).

Należy zwrócić uwagę, że postanowienie wydane w fazie rozpoznawczej o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką oraz określające termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką (art. 598⁵ § 1 k.p.c.) jest zaskarżalne. Skoro zatem postanowienie z 20 sierpnia 2024 r. rozstrzyga po raz pierwszy o zobowiązaniu uczestnika do wydania wnioskodawczyni małoletniej Z.S., to nie może budzić wątpliwości dopuszczalność zaskarżenia takiego orzeczenia, niezależnie od tego, że od strony formalnej zostało ono wydane w ramach fazy wykonawczej.

2. Uregulowane w art. 598¹ - art. 598¹² k.p.c. postępowanie w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką jest szczególnym rodzajem postępowania nieprocesowego, które składa się z dwóch faz. Pierwsza, tzw. rozpoznawcza, została unormowana w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c., zaś druga, wykonawcza, w art. 598⁶ – 598¹² k.p.c. Pierwszą fazę w razie uwzględnienia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kończy postanowienie o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, w którym sąd określa osobę, która jest zobowiązana do wydania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także osobę, której osoba podlegająca władzy rodzicielskiej lub pozostająca pod opieką ma zostać wydana, a ponadto wskazuje termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką (art. 598⁵ § 1 i 2 k.p.c.). Z kolei faza wykonawcza aktualizuje się, gdy zobowiązany nie zastosuje się do postanowienia, o którym mowa w art. 598⁵ § 1 i 2 k.p.c. i uprawniony złoży do sądu wniosek o zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 598⁶ k.p.c.).

Postępowanie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką ma zastosowanie nie tylko wówczas gdy uprawnionym jest rodzic takiej osoby, zaś zobowiązanym drugi rodzic, ale także gdy zobowiązanym do wydania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką jest inna osoba.

Etap wykonawczy (art. 598⁶ - 598¹² k.p.c.) musi być poprzedzony postępowaniem zakończonym orzeczeniem o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, nadającym się do przymusowego wykonania oraz określające termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką. Orzeczenie o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką zapada w ramach postępowania rozpoznawczego (art. 598¹ - 598⁵ k.p.c.), ale może być też wydane w innym postępowaniu, rozstrzygającym o władzy rodzicielskiej, w tym w orzeczeniu wydanym w postępowaniu zabezpieczającym. Oczywiście w tych innych postępowaniach niż

przewidziane w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c. nie zawsze konieczne jest orzekanie o wydaniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej uprawnionemu jako skutek orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, gdyż osoba ta może być już pod faktyczną pieczęą uprawnionego. Z perspektywy elementów konstrukcyjnych orzeczenia o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, wymaganych art. 598⁵ § 1 i 2 k.p.c., konieczne jest w takich orzeczeniach, zapadłych w innych postępowaniach niż unormowane w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c., zamieszczenie rozstrzygnięcia o terminie, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką, gdyż w przeciwnym wypadku w odniesieniu do tego terminu trzeba przeprowadzić postępowanie rozpoznawcze, o którym mowa w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c.

Poprzedzenie etapu wykonawczego etapem rozpoznawczym zakończonym orzeczeniem o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką ma na celu umożliwienie zobowiązanemu dobrowolne wykonanie tego orzeczenia w określonym w nim terminie, a przez to także oszczędzenie osobie podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką negatywnych doznań, które mogą wiązać się z etapem wykonawczym.

Orzeczenie co do istoty sprawy w przedmiocie wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką może zapaść po przeprowadzeniu rozprawy (art. 598⁴ k.p.c.). Ponadto jak wynika z art. 756¹ k.p.c. w sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi dziećmi sąd orzeka w przedmiocie zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy, chyba że chodzi o wypadek niecierpiący zwłoki.

3. Zgodnie z art. 598² § 3 k.p.c., jeżeli do rozstrzygnięcia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką niezbędne jest jego łączne rozpoznanie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej, postępowanie toczy się z zachowaniem przepisu art. 579 k.p.c., który stanowi, że postanowienia w sprawach o powierzenie wykonywania, ograniczenia, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie władzy rodzicielskiej mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy i dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć, w tym

przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa albo ustalającym pochodzenie dziecka.

Według art. 598¹³ k.p.c. przepisy art. 598⁶ - 598¹² k.p.c. stosuje się odpowiednio do wykonania orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2 k.p.c., dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej.

Stosownie do art. 569 § 2 k.p.c. w wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Z art. 598² § 3 k.p.c. wynika jednoznacznie, że w ramach tzw. fazy rozpoznawczej ustawodawca rozróżnia postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej i postępowanie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Pośrednio na takie rozróżnienie wskazuje również art. 598² § 2 k.p.c. Wobec tego rozstrzygnięcie w przedmiocie władzy rodzicielskiej samo przez się nie kreuje podlegającego przymusowemu wykonaniu orzeczenia o wydaniu osobie uprawnionej przez zobowiązanego osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. W przeciwnym razie nie zachodziłaby konieczność łącznego prowadzenia sprawy dotyczącej rozstrzygnięcia w przedmiocie władzy rodzicielskiej i wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

W konsekwencji nie można podzielić stanowiska, że samo orzeczenie w przedmiocie władzy rodzicielskiej zawarte w prawomocnym wyroku orzekającym rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa, w prawomocnym postanowieniu sądu opiekuńczego z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi, w postanowieniu wydanym na podstawie przepisów o zabezpieczeniu, w ugodach sądowych i ugodach zatwierdzonych przez sąd, bez orzeczenia o obowiązku wydania uprawnionemu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, skutkuje pominięciem fazy rozpoznawczej (art. 598¹ - 598⁵ k.p.c.). Należy też zwrócić uwagę, że w art. 598¹³ k.p.c. jest mowa nie o wykonaniu

orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, lecz o wykonaniu orzeczeń dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej (zob. też art. art. 598⁵ § 2 k.p.c. zamieszczony w przepisach regulujących fazę rozpoznawczą, który stanowi o postanowieniu o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką w sprawie prowadzonej na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.). W efekcie pominięcie fazy rozpoznawczej przy wykonywaniu orzeczeń wydanych na podstawie art. 569 § 2 k.p.c. odnosi się do takich rozstrzygnięć sądowych wydanych w tym trybie, w których orzeczono nie tylko o władzy rodzicielskiej lub o ustaleniu miejsca pobytu małoletniego, ale przede wszystkim o obowiązku określonej osoby wydania uprawnionemu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Inaczej rzecz ujmując, w przypadku orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2 k.p.c. pominięcie tzw. fazy rozpoznawczej (art. 598¹ - 598⁵ k.p.c.) może nastąpić, gdy w orzeczeniach tych określone zostały nadające się do przymusowego wykonania obowiązki i uprawnienia stron związane z odebraniem od zobowiązanego do wydania i wydania osobie uprawnionej osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Nie jest więc dopuszczalne określenie obowiązków podlegających przymusowemu wykonaniu dopiero w ramach postanowienia wydanego na podstawie art. 598⁶ k.p.c. Wpisana w istotę postępowania zabezpieczającego szybkość decyzji procesowych oraz uproszczenia proceduralne nie mogą uzasadniać odstępstw, w ramach tzw. fazy wykonawczej, od zastosowania podstawowych zasad wynikających ze szczególnych unormowań dotyczących postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. W szczególności chodzi o to, aby wydane w ramach zabezpieczenia orzeczenie umożliwiał, z mocy art. 598¹³ k.p.c., przejście do fazy wykonawczej, tj. spełniało wymogi wynikające z art. 598⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 598⁶ k.p.c. Wprawdzie w art. 598¹³ k.p.c. jest mowa o odpowiednim stosowaniu przepisów regulujących fazę wykonawczą art. 598⁶ - 598¹² k.p.c., ale wynika to ze specyfiki orzeczenia wydanego w postępowaniu zabezpieczającym, które ma charakter tymczasowy. Artykuł 598¹³ k.p.c. umożliwia pominięcie fazy rozpoznawczej, gdyż zakłada, że orzeczenie

wydane w postępowaniu zabezpieczającym spełnia warunki określone w art. art. 598⁵ § 1 k.p.c.

Postanowienie zabezpieczające o ustaleniu miejsca pobytu małoletniego, jakkolwiek wywiera skutki prawne, ale bez nałożenia obowiązku wydania małoletniego osobie uprawnionej nie nadaje się do przymusowego wykonania, a w konsekwencji nie stanowi podstawy zlecenia przez sąd w oparciu o art. 598⁶ k.p.c. kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie małoletniego. W ramach uprawnień określonych w art. 569 § 2 k.p.c. sąd ma kompetencje także do orzeczenia o obowiązku wydania uprawnionemu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Ponadto możliwość określenia obowiązków stron w zakresie sposobu roztoczenia pieczy nad małoletnim dzieckiem - w ramach postanowienia zabezpieczającego - wynika z art. 756² k.p.c. Na wydane w postępowaniu zabezpieczającym orzeczenie o obowiązku wydania na czas trwania procesu małoletniego zobowiązanemu przysługuje środek odwoławczy na zasadach ogólnych (art. 741 § 1 k.p.c.).

Nadmienić należy, że w art. 598¹⁴ § 1 k.p.c. przewidziano, iż dla przymusowego odebrania, zgodnie z art. 598⁶ - 598¹² k.p.c., osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia, przy czym przepisy art. 1150 - 1151² i art. 1151⁴ k.p.c. stosuje się odpowiednio. Jak wynika z art. 1150 k.p.c. chodzi tutaj o orzeczenia nadające się do wykonania w drodze egzekucji. Wobec tego odpowiednie stosowanie art. 1150 k.p.c. w sytuacji określonej w art. 598¹⁴ k.p.c. oznacza, że pominięcie fazy rozpoznawczej uregulowanej w art. 598¹ - 598⁵ k.p.c. dotyczy tych rozstrzygnięć sądu lub innego organu państwa obcego w odniesieniu do osób podlegających władzy rodzicielskiej lub pozostających pod opieką, które nadają się do przymusowego wykonania, tzn. orzekają także o wydaniu (odebraniu) takiej osoby.

Również przepisy Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz. U. z 1995 r., Nr 108, poz. 528) stanowią o zarządzeniu przez władzę sądową lub administracyjną wydania dziecka (art. 12), zwrotu dziecka (art. 18-19).

Orzeczenie wydane na podstawie art. 569 § 2 k.p.c., w którym sąd również nałożył - na czas trwania postępowania - na określoną osobę obowiązek wydania uprawnionemu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką powinno wskazywać termin, w jakim zobowiązany ma wydać uprawnionemu tą osobę, aby umożliwić zobowiązanemu dobrowolne wydanie tej osoby uprawnionemu i zapobiec inicjowaniu fazy wykonawczej. Do obligatoryjnych elementów postanowienia o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, które to orzeczenie stanowi podstawę do wszczęcia fazy wykonawczej, należy określenie terminu w jakim zobowiązany powinien wydać tą osobę (art. 598⁵ § 1 k.p.c.). W konsekwencji skoro ustawodawca wymaga, aby w postanowieniach co do istoty sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką został określony termin wydania tej osoby, to tym bardziej taki element rozstrzygnięcia powinno zawierać postanowienie wydane w trybie zabezpieczenia.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

Władysław Pawlak

Dariusz Dończyk

Grzegorz Misiurek

[PG]

[r.g.]